

שבטי ישראל

שבט תשפ"ג

בסימן ט"ו בשבט

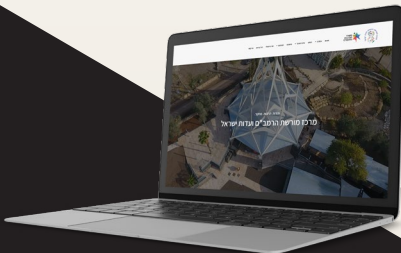
הפינה
לצעירים

דמויות מופת
בעדות ישראל
ר' שלמה בן
סעדיה המאמי

סגולות
לט"ו בשבט

בואו היכנסו לאתר מורשת הרמב"ם המתחדש!

באתר תוכלו
לעקוב אחרי
ארועים מגוונים,
הרצאות, וכנסים.
בנוסף תוכלו
למצוא עלוני פרשת
שבוע לילדים
ומבוגרים!
מחכים לכם!

בפתח הדברים

קוראים יקרים,
אנו שמחים להגיש בפניכם גיליון נוסף של עלון
שבטי ישראל מבית מרכז מורשת הרמב"ם ועדות
ישראל. גיליון מבית היוצר של המרכז המתחדש
בעיר הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרחבת
הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה'
בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה
ומחקר בעדות ישראל השונות.
גיליון זה מוקדש לחודש שבט. בו נעסוק במנהגי
עדות ישראל בחודש שבט ובט"ז בשבט.

שרף עולה באילנות.
ניצוץ חיים.

איננו נראה בחוץ.
מרגיש רק בפנים.
מחיה את העץ
שנשרו עליו,
ונראה כמת.

והנה,
מתחייה בו ניצוץ קטן.
עולה שרף מן האילן
מתרחש בו פלא,

צמיחה מחודשת.
פריחה.
לבלוב.

מנהל תוכן: עותניאל מנצור
עריכה: אביטל לוי
עיצוב: רבקי שאולזון

סגולות לט"ו בשבט

(מתוך אתר: הדברות)

- ט"ו בשבט הוא יום גדול, וגדולי החסידות אמרו כי ביום זה נפתחים אוצרות השמים להריק על העולם שפע רב בכל ענייני 'פירותיו' הרוחניים והגשמיים של האדם. 10 סגולות לט"ו בשבט.
1. ט"ו בשבט הוא יום סגולי לבקש ולהתפלל על פירות טובים, שהם זרע של קיימא, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות. ('עטרת ישועה')
 2. יום זה מסוגל הוא להשפיע שפע רפואה לכלל ישראל ('תפארת בנים').
 3. סגולה לפקידת עקרות: לאכול ביום ט"ו בשבט את האתרוג עליו בירכו באותה השנה. ('אהבת ישראל').
 4. ראוי לומר את התפילה המיוחדת שחיבר ה'בן איש חי': "יהי רצון מלפניך ה" אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני אילנות ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב ולכל עמך ישראל לקיים בו מצוות קידוש ומצוות הבדלה בשבתות ובימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: 'לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלוקים את מעשיך'".
 5. מנהג טוב ויפה לתת צדקה בט"ו בשבט - 91 פרוטות, שזהו הגימטריה של המילה 'אילן'.
6. יש נוהגים לאכול לפחות 15 מיני פירות ועל כל מין שאוכלים - אומרים פרק אחד מתוך 15 שירי המעלות. באופן זה אומרים במהלך הסעודה את כל 15 שירי המעלות. על ידי אמירת אכילת הפירות, מכניסים קדושה בכל פירות האילן ומתקנים את כל האכילות שיהיו בקדושה. ('פרי צדיק')
7. סגולה לקיום מצוות מצה כהלכתה היא להתפלל בט"ו בשבט שיזכה למצות כשרות ומהודרות בחג הפסח. ('אהל יששכר').
8. כמו כן, ראוי להתפלל על מציאת אתרוג כשר, נאה ומהודר בחג הסוכות הבא.
9. ט"ו בשבט הוא יום סגולי, וכשם שהאילנות מתחדשים ביום זה, כך האדם יכול לשנות את מעשיו לטובה החל מיום זה, ואף הרשעים ניתן להם כח לחדש מעשיהם. ('מגן דוד' מטאלנא)
10. ראש השנה מסמל את גאולת ישראל. רבותינו מבארים כי עם ישראל נמשל לעץ, העומד בחורף ערום וקפוא ומיטלטל מהרוחות. במבט ראשון נראה שזהו מצב ללא תקווה ואבוד. אך כשם שבט"ו בשבט העץ הקפוא מתחיל להתחדש והשרף עולה בתוכו - המעמד מקביל לתחיית המתים. העץ מתחיל לפרוח ולהוציא פירות. כך עם ישראל, בעזרת ה' יזכה להרים את ראשו וייגאל במהרה בימינו. על כן יום זה הוא מסוגל לתפילה על גאולת ישראל.

תפילות לט"ו בשבט

(מתוך אתר: הדברות)

תפילה נאה לאמרה לפני אכילת הפירות ביום ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות

אָנָּא הַשֵּׁם רַחוּם וְחַנוּן, שְׁלֵא הִסְסַרְתָּ מְעוֹלְמָךְ דְּבָר, וּבְרָאתָ בּוֹ אֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, אָנָּא זְכַנּוּ לְטַעַם מִנְפֶת צוּף פְּרוּתֶיךָ הַנְּעִימִים, אֲשֶׁר פִּאֲרַתְּ בָּהֶם עוֹלְמָךְ, זְכַנֵּי לְהָאֲרַת הַרְצוֹן שְׁבִפְרוּתֶיךָ, אֲשֶׁר בָּהּ יִתְרוֹמְמוּ וְיִשׁוּבוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת אֵלֶיךָ בְּאַהֲבָה, זְכַנֵּי בְזָכוֹת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַטּוֹעֲמִים בַּיּוֹם זֶה מְשַׁפֵּעַ מִיַּי פְּרוּתֶיךָ לְרֵאוֹת בְּתִקּוֹן כָּל הַסְּפִירוֹת שְׁבִכָּל הָעוֹלָמוֹת. אָנָּא, זְכַנּוּ לְכוּן לְטַעַם פְּרוּתֶיךָ בְּקְדוּשָׁה וּבִטְהָרָה לְשֵׁם שְׁמַיִם, לְתִקּוֹן שְׁרָשָׁם כְּפִי שְׁהִיָּה בְּגוֹן עֵדוֹן מְקַדָּם, בְּשַׁעֲהַ שְׁצִיָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן: "מְכַל עֵץ הַגֵּן אֲכַל תֹּאכַל". זְכַנֵּי לְסוּדוֹת הָעֵלְיוֹנִים הַנּוֹרָאִים הַגְּנוּזִים בְּכָל פְּרִי וּפְרִי, לְסִגְלַת הַיּוֹתוֹ כְּלֵי נִפְלָא לְהָאֲרַת הַרְצוֹן, לְדַבְּקוֹת עֲלֵאִית, לְאוֹר אֵין סוּף, כְּאֲשֶׁר הָאִיר עֵדִין הָאוֹר הַגְּנוּז, וְאָדָם הָרֵאשׁוֹן הִיָּה מְזָמֵן לְיוֹם שְׁכֻלוֹ שְׁבֶת .

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲתָה גְלִיתָ לָנוּ עַל יְדֵי בְּחִירֵי צְדִיקֶיךָ, שְׁגַם עֲכָשׁוּ אָנוּ יְכוֹלִים לְזַפּוֹת לְכָל זֶה, וְדִיקָא עַל יְדֵי הָאֲכִילָה, כִּי עַל יְדֵי אֲכִילָה בְּקְדוּשָׁה וּבִטְהָרָה נִמְשָׁכִים מְקִיפִים נִפְלָאִים, שְׁאִפְלוּ מִלְּאָכִים אֵינָם מְשִׁיגִים אוֹתָם. עַל כֵּן בְּאֵנוּ עֲתָה לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ, אָבִינוּ אַב הַרְחֻמָּן, שְׁנִזְכֶּה בְּאֲכִילַת פְּרוּתֶיךָ בְּקְדוּשָׁה וּבִטְהָרָה, שְׁתֵּאִיר לָנוּ בְּהָאֲרַת הַרְצוֹן, בְּהָאֲרַת הַנְּעִם הָעֵלְיוֹן, עַד שְׁנִזְכֶּה לְכֶסֶף וּלְהַשְׁתַּוְקַק מְאֹד אֵלֶיךָ בְּרְצוֹן מְפֻלָּג, אֲשֶׁר יוֹצֵא אוֹתָנוּ מִגְּשָׁמֵינוּ לְגַמְרֵי, עַד אֲשֶׁר נִזְכֶּה לְהַשְׁגָּה גְדוּלָּה מִן הַמְּלָאָכִים, כִּי עֲתִידִים צְדִיקִים, שְׁתֵּהֵא מְחַצְתֵם לְפָנִים מִמְּלָאָכֵי הַשָּׁרַת, כְּאֲשֶׁר יְבוֹאוּ וְיִשְׁאַלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אַל .

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, זְכַנֵּי לְנַעַם הָעֵלְיוֹן, הַשׁוֹפֵעַ וּמֵאִיר בְּפְרוּתֶיךָ, זְכַנֵּי לְנַעַם הָעֵלְיוֹן, שְׁעַל יְדוֹ נִמְשָׁכַת הַתְּגִלוֹת כְּבוֹדֶךָ, שֶׁהוּא שְׁרָשׁ כָּל הַבְּרִיאָה, שְׁרָשׁ כָּל עֲשָׂרַת הַמַּאֲמְרוֹת, שְׁבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם מִחֲדָשׁ. אָנָּא זְכַנּוּ עַל יְדֵי טְעִימַת פְּרוּתֶיךָ לְזָכוֹת לְנַעַם הָעֵלְיוֹן, לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה' וּלְהַכִּיר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַחַת שְׁאֵלְתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבִתִי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיֵּי, לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ.

תפילה על האתרוג

תפילה על אתרוג נאה שתיקן רבינו יוסף חיים מבגדד - ה"בן איש חי" זיע"א

יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתברך כל אילנות האתרוג להוציא פרותיהם בעתם ויוציאו אתרוגים טובים יפים ומהדרים ונקיים מכל מום ולא יעלה בהם שום חזזית, ויהיו שלמים ולא יהיה בהם שום חסרון ואפלו עקיצת קוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בהם מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות שיבא עלינו לחיים טובים ולשלום כאשר צויתנו בתורתך על ידי משה עבדך ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפית תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעזרנו ותסייענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתקנה בזמנה בחג הסוכות שיבא עלינו לחיים טובים ולשלום בשמחה ובטוב לבב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהדר ונקי ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתברך כל מיני האילנות ויוציאו פרותיהם ברבוי, שמנים וטובים, ותברך כל הגפנים שיוציא ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה הזמן היוצא מהם מצוי לרב לכל עמך ישראל לקיים בו מצות קדוש ומצות הבדלה בשבתות ובקיימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ויגך כי כבר רצה האלקים את מעשיך, באתי לגני אחתי כלה, אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי ייני עם חלבי, אכלו רעים שתו ושכרו דודים. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגאלי.

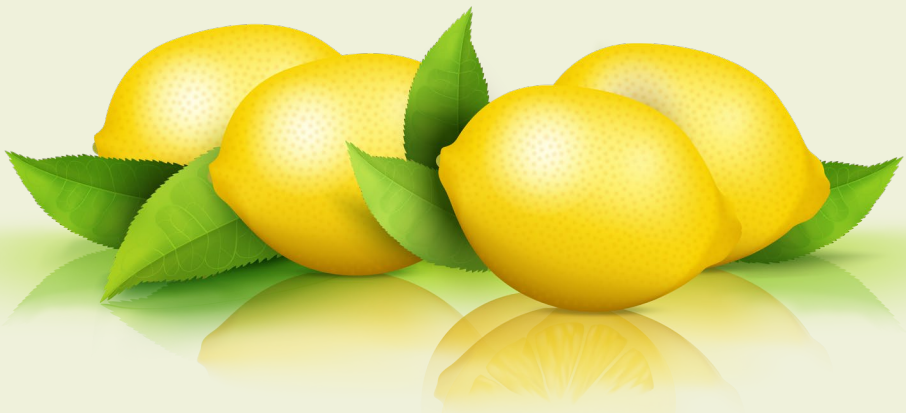
תפילה נוספת לט"ו בשבט

תפילה נאה על אתרוג שחיבר רבי נתן מברסלב
וכדאי ונהוג לאומרה בטו בשבט

וְזָכְנוּ לְאַתְרוּג נְאֻמָּה בְּחַג הַסִּכּוֹת הַקְּדוֹשׁ, שְׂיִהְיֶה לָנוּ אֶתְרוּג נְאֻמָּה וְכֶשֶׁר בְּאַמֶּת וּמְהֻדָּר בְּכָל מִיַּי הַדּוֹר, וְלוֹלֵב וְהַדָּס וְעֵרְבֵה כְּשֵׁרִים וְנְאִים וּמְהֻדָּרִים, וְנִזְכֶּה לְקַיֵּם מִצְוֹת נְטִילַת אֲרָבַע מִיָּנִים בְּזִמְנֵנוּ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָהּ גְדוֹלָה, בְּאַהֲבָה וּבִירְאָה בְּשִׂמְחָה וְחֻדוֹת רַבָּה וְעֲצוּמָה וְאַזְכָּה לומר הַלֵּל שְׁלֵם בְּכֹנֶה גְדוֹלָה בְּאַמֶּת עִם כָּל הָאֲרָבָעָה מִיָּנִים וְהוֹשְׁעֲנוֹת, וְלִנְעֻעַ כָּל הַנְּעֻעִים הַקְּדוֹשִׁים וְלַהֲקִיף הַהֲקָפוֹת הַנּוֹרְאוֹת, וְהַכֵּל בְּאַהֲבָה וּבִירְאָה וּבְשִׂמְחָה רַבָּה וְעֲצוּמָה, בְּכֹנֶת הַלֵּב בְּאַמֶּת וּבְדַבְּקוֹת

נִפְלֵא וּבְהַתְּלֵהבוֹת גְּדוֹל לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּאַמֶּת וּבְתַמִּים, כְּרִצוֹנְךָ וְכְרִצוֹן צְדִיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים, וְאַזְכָּה עַל יְדֵי הַנְּעֻעִים לְהַמְשִׁיךְ הָאֲרָה מֵהַמְּחִין שֶׁבְּרָאשׁ לְתוֹךְ הַשִּׁשָּׁה קְצוֹת, וּמִשֵּׁם יִהְיוּ נִמְשָׁכִין הַמְּחִין לְבַחֲיַנְת מְלָכוֹת, וְיִתְגַּלֶּה מְלָכוֹתְךָ לְעֵין כָּל, וְנִזְכֶּה לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתְךָ וְכָבוֹד הַדָּר מְלָכוֹתְךָ, וְיִדַּע כָּל פֶּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתוּ וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתוּ וְכָל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּי יִתְנוּ כָבוֹד וְהַדָּר לְמְלָכוֹתְךָ.

(ליקוטי תפילות, ח"ב, נז)

פינת ההלכה

הלכות נטילת ידיים

-מתוך: ילקוט יוסף-

שיטול ידיו. [ילקוט יוסף, חלק ג' דיני ברהמ"ז וברכות, סימן קנח הערה ב' עמוד יג].

ג גם הנשים חייבות בנטילת ידיים, ועל כן צריך כל אדם להיות בקי בהלכות נטילת ידיים, וללמד את בני ביתו דיני נטילת ידיים, וישגיח שיטלו ידיהם כהלכה. וכן יחנך את בניו ובנותיו הקטנים לנטילה בברכה. [ילקוט יוסף, חלק ג' על הלכות ברכת המזון וברכות סי' קנח הע' ג' עמוד יג].

ד האוכל פחות מכזית פת (שהוא 9 דרהם, ומשערים לפי הנפח, אך מאחר שאין הכל בקיאים לשער בנפח, נהגו לשער במשקל, ובמשקל - כזית הוא בדרך כלל 27 גרם) מעיקר הדין אינו צריך ליטול את ידיו, ורק אם בדעתו לאכול שיעור כזית, צריך ליטול את ידיו, אבל לא יברך על נטילה זו. ורק אם בדעתו לאכול פת שיעור כביצה, נוטל ידיו ומברך על נטילת

סימן קנח - דיני נטילת ידיים לסעודה

א מצוה מדברי סופרים ליטול את הידים קודם שאוכל סעודה עם פת, ומצוה לשמוע דברי חכמים. והסמיכו זאת על הפסוק (ויקרא כ, ז): והתקדשתם והייתם קדושים, והתקדשתם אלו מים ראשונים וכו'. ואף שזו מצוה מדברי סופרים מכל מקום מברכים על נטילת ידיים קודם הניגוב: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידיים". שגם על מצוות דרבנן שייך לברך בלשון "וצונו", שהקב"ה צונו לשמוע לדברי חכמים. (חולין קו.). וצריך לזהר מאד בנטילת ידיים, שכל המזלזל בנטילת ידיים חייב נידוי, ובא לידי עניות, ונעקר מן העולם. [ילקו"י, חלק ג', ספר על הלכות ברכת המזון וברכות סימן קנח סעיף א', עמוד ט].

ב אף מי שאין ידיו מלוכלכות, ואינו יודע להם שום טומאה, אינו רשאי לאכול לחם עד

ואחר שהתחיל לאכול, נאנס ולא יכול להמשיך באכילתו, אינו חייב לאנוס עצמו לאכול עד שיעור כביצה, או אפילו כזית, כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה, שמה שבירך על נטילת ידים אין זו ברכה לבטלה, כיון שבשעת הנטילה היה בדעתו לאכול כביצה. ומכל מקום אם הדבר אפשר ישתדל לאכול כביצה, מחמת הברכה שבירך. ולכתחלה חכם עיניו בראשו, לאכול בתחלת סעודתו פת שיעור כביצה, ורק אחר כך יאכל משאר מאכלים. [יביע אומר ח"א חיו"ד סימן כא. וח"ה חיו"ד סימן כ' אות ג'. ילקוט יוסף, על הלכות ברהמ"ז וברכות סי' קנח הערה ה, עמוד טז. הליכות עולם חלק א' עמוד שטז].

ו מי שנטל ידיו [ולא בירך] ולא היה בדעתו לסעוד כלל, ואחר כך נמלך מיד ורוצה לסעוד, צריך נטילה אחרת. ואם לא הסיח דעתו יטול בלא ברכה, שיש אומרים דבנטילת ידים לחולין אף אם לא כיוון לשם נטילה יצא אם לא הסיח דעתו מעת שנטל ידיו. ולכן יטול בלא ברכה. [ילקוט יוסף חלק ג' דיני ברכת המזון וברכות, עמוד יז בהערה].

ידים. והיינו באוכל כשיעור ביצה בלא קליפתה, שאז צריך לברך על הנטילה. ונחלקו האחרונים מה הוא שיעור ביצה בלא קליפתה, ולהלכה נראה שאם אוכל כחמשים ואחד גרם פת, נוטל ידיו בברכה. והמחמיר ליטול ידיו בלא ברכה גם בפחות מכזית תבוא עליו ברכה. ויש מחמירים ליטול ידיהם (בלי ברכה) באכילת פת כשיעור 18 גרם, לחוש לסוברים דכזית הוא כ-18 גרם. שהרי דעת הרי"ף והרמב"ם שכזית הוא פחות משליש של כביצה, ושיעור ביצה הוא 18 דרהם, וכל דרהם הוא 3 גרם, ונמצא ששיעור כזית לדבריהם הוא כ-18 גרם. אך לדעת התוס' ומרן השלחן ערוך, שיעור כזית הוא חצי ביצה, וממילא שיעור כזית הוא 27 גרם. [ילקוט יוסף, ח"ג הלכות ברהמ"ז וברכות, סימן קנח הערה ד', עמוד יד. יביע אומר ח"ט או"ח סי' קח אות פ, הליכות עולם ח"א עמוד שטו, פרשת שמיני אות א'. וחלק ב' עמוד רפ רפא, חזון עובדיה על הלכות פסח מהדורת תשס"ג, עמוד קיא].

ה הנוטל ידיו בברכה על דעת לאכול שיעור כביצה פת,

וברכות סי' קנח הערה ו, עמ' יז]. ה האוכל פת כדי להעביר את מתיקות הדבש שאכל, או להעביר החריפות ממה שאכל, יש אומרים שאפילו אם אוכל יותר מכביצה, אין צריך ליטול ידיו, כדין עיקר וטפל. ויש חולקים, ולכן כשאוכל שיעור כביצה, נכון שיטול ידיו בלי ברכה. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז עמ' יח. וכשאוכל כזית איכא ס"ס, שמא פחות מכביצה פטור מנטילה, ושמא בכה"ג שאין דעתו לאכילה א"צ נטילה].

ז הקובע סעודה על פת הבאה בכיסונין (עוגה), חייב ליטול ידיו כדין נטילת ידים לפת. ויש אומרים שאף מברך על נטילה זו, ויש חולקים. ולדינא, נוטל ידיו בלא ברכה. [הלבוש השל"ה ויד אהרן. ואף שהחיד"א בברכ"י סי' קנח סק"ג פסק לברך, סב"ל. ואף שלד' הרדב"ז היכא שהספק במצוה ולא בברכה ברוכי מברכינן, הא לא קי"ל כהרדב"ז אלא היכא דמרן פסק להכשיר המצוה, וגם איכא חזקת חיוב. והכא אעיקרא יש ספק אם חייב בנטילה כמבואר בלבוש]. והמברך יש לו על מה שיסמוך. ושיעור קביעות סעודה על עוגה יש אומרים שהוא 216 גרם, [כשיעור ארבע ביצים], ויש אומרים שהוא שיעור שלש ביצים, דהיינו, 162 גרם, [וכן נראה דעת מרן בסימן שסח סעיף ג']. ואף על פי שלענין ברכת המזון אנו מחמירים ואין מברכים ברכת המזון על עוגה אלא אם כן אכל שיעור 216 גרם [וטוב להחמיר לאכול 230 גרם], מכל מקום לענין נטילת ידים יש להחמיר כדעת מרן וליטול בלא ברכה כשאוכל 162 גרם. [ילקוט יוסף, על הלכות ברהמ"ז

יחד שבטי ישראל

סיפורי עליה אותנטיים

מרגלית אלפסי נולדה בעיר מקנס שבמרוקו בחג החנוכה. אמה הייתה מספרת לה שביום בו נולדה ירדו גשמים עזים והיו שטפונות ברחובות. התינוקת הקטנה הצטרפה למשפחה וכולם התכנסו לחגוג יחד בשמחה את החג ולהתחמם עם מאכלי החג לאור הנרות.

כבר כילדה אהבה מרגלית את חג החנוכה ואת החורף הקר.

בילדותה למדה מרגלית בבית הספר אליאנס לבנות, כשאר בנות הקהילה.

משפחתה של מרגלית הייתה משפחה ציונית מובהקת וכנערה היא הצטרפה לתנועת "דרור" של הקיבוץ המאוחד. התנועה הייתה חלק מפעילות תנועות הנוער הציוניות במקנס. המדריכים, שהגיעו מארץ ישראל, לימדו את החניכים עברית וכן סיפרו להם על החיים בארץ ישראל. מרגלית אהבה את הסיפורים והתחברה מאוד להוואי עליו דיברו המדריכים. כל אלו היו שלב בדרך לעלייתה לארץ ישראל עם סיום לימודיה בתיכון המקומי.

דמויות מופת בעדות ישראל

מאת: דוד חוברי

ר' שלמה בן סעדיה חמאמי

חי בסוף המאה ה-17 ובתחילת המאה ה-18 למעשה מצוי הרי שהנוסח קרוב יותר לנוסח בדינו סידור אחד בהשלמת המהרי"ו ומותאם למהדורות כתב ידו מאחר ומחברו הראשונות של מהרי"ו לפני הראשון לא הספיק כנראה שהושפע מסידורי הדפוס וספרי להשלימו. שמו של הכותב הקבלה. לסידור מצורפים הראשון היה ר' שמואל בן ר' גם הגדה של פסח ומגילת דוד חמיץ. כתיבת הסידור אסתר עם פירוש רש"י, ספר הושלמה בשנת 1702. בכתיבת סידור זה ישנם מס' מעניינים ומתועדים בו שמותיהם של כל רוכשיו במשך למעלה ממאתיים וחמישים שנה. הראשון שממן את הכתיבה היה ר' מעודד בן סעדיה הלוי אלנג'אר. בגלל קדמותו של הסידור שנכתב עוד לפני שקיעתם של השפעות היד של משפחת בניהו.

הנהגות ואורחות חיים בעדות ישראל השונות

עדת תימן: מאת דוד חוברי

הבית הסקה ותאורה

עריכת העצים וסידורן בתנור נקראת 'שיקדאף' וגם בזה הייתה שיטתיות על מנת שהבעירה תהיה אפקטיבית ולא בזבזנית מבחינת חומר ואנרגיה. בתחילה מניחים בפתח התנור ('באב אלמאנאק') מעט קיסמים דקים ('לוצווה') מעליהם מונחים עצים דקים ומעל לכל גזרי עצים עבים יותר, מצידי הערימה הנ"ל הונחו שתי ככרות של גללי בהמה. מעל פי התנור הונחו הסירים והקנקנים ואז פיסת סמרטוט הובערה והוכנסה לתנור. מיד אוחזת האש בחומרי הבעירה שמדליקים אחד את השני מהקל אל הכבד האש מתלקחת, עשן סמיך אופף את חדר הבישול ('אלדיימה') והתבשילים מתחממים ומתבשלים עד לנקודת הרתיחה. לאחר שהאש החזקה הולכת ודועכת, ומשרתחו המים בקנקני הקפה והתבשילים בסירים מוכנים או אז מסירים אותם מעל גבי התנור ואז מנצלים את חום התנור האידילי לאפיית הפיתות בקירות התנור. אם כמות הבצק להכנת הפיתות הינה גדולה אזי מוסיפים לפתח התחתון של התנור תוספת של גזר עץ לזוהט כגחל כדי שתוספת חומו תשחים את שטח הפנים של הפיתה וכך היא תצא שחומה ('מחמרה') ולא חיוורת. עתה משתמה המלאכה ומאחר ויש צורך הכרחי להמשיך ולשמור את התנור במשך כל שעות היום על חום נמוך כדי שאפשר יהיה להשתמש בו שוב בשעה אחרת, לכן מוכנס גזר עץ קשה במיוחד שבערתו קשה וארוכה בתוספת ככר גללים והם ביחד מוטמנים עמוק בתוך שארית האש הבוערת, הכל מכוסה בשכבה דקה של אפר כדי שהבעירה תימשך לאורך זמן ובאיטיות. ועתה ניתן להטמין ולהניח את כל סירי הבישול המצריכים בישול ממושך. כך שבכל שעה מזדמנת לארוחה האוכל מוכן חמים וטעים. (רק עכשיו ניתן להבין איך מהפכת הגז שיפרה את איכות החיים שלנו).

ועתה לאמצעי התאורה בבית. חומר ההדלקה התבסס על שמן שהופק מהצומח או מהחי ומאחר יותר מנפט מזוקק ואף מנרות שעווה. עד

אמצע המאה ה-19 היו מדליקים נרות רק בשמן חרדל הנקרא 'צליט' תרתר' שהיה זול יותר משמן שהופק מגרעיני השומשום שעיקר שימוש היה למאכל. העניים היו מפיקים את חומר הבעירה מפקעות של צמח שהיה נפוץ מאוד בתימן זה נקרא בפיהם 'צליט חנצ'ל' (בלשון חז"ל 'שמן פקועות') תהליך הכנת השמן היה ארוך וממושך כולל ברירת הגרעינים מהפקעת, כתישתם במכתש אבן גדול, מיצוי השמן בתהליך חימום איטי וממושך, ואיסופו טיפה אחר טיפה בסבלנות מרובה.

להלן סוגי אמצעי התאורה שהיו נפוצים בתימן:

"סיראג" – פמוט העשוי מאבן שיש הנקרא "חראץ" בכל בית היו מס' פמוטים כאלה בעלי אפשרות להדלקת להבה אחת או עם מס' 'פיות' להדלקת מס' להבות. היו גם פמוטים יפים ומגוונים בצורות שונות. על גביהן הונח ה'קנדיל' זהו בית קיבול השמן, מעין מיכל קטן העשוי זכוכית לבנה זה מולא בשני שלישי מים והיתרה בשמן שצף מלמעלה.

"צעדי" – פמוט העשוי מחרס שחור וחלק. שעליו הניחו את ה'קנדיל' הנ"ל. מעטים השתמשו בנרות שעווה במקום בשמן היות והשעווה שהייתה עשויה מדונג הדבורים לא הייתה נפוצה בתימן ולפיכך השימוש בה היה נדיר ונמצא בעיקר בחתונות ובמסיבות מיוחדות.

"למבה" – עששית נפט. זה הגיע לתימן בשליש האחרון של המאה ה-19 עם הכיבוש התורכי. ובאיטיות הצליחה לחדור לשימוש יומיומי כי הייתה רתיעה מהריח הרע הנפלט משריפת הנפט. מאוחר יותר הובאו עששיות העששיות זכוכית ('למפ') שנכנסו לשימוש גם לתאורת בתי הכנסת.

"קוקוזי" – פמוט קטן העשוי מפח בצורת קופסה דמוית אגס זה מולא בנפט ובתוכו הושחלה פתילה שהודלקה בראשה. אמצעי זה היה הנפוץ ביותר לשימוש יומיומי בבית ובשולחן העבודה.

"לוקס" – זוהי העששית המפורסמת שהפתילה שבה הייתה עשויה ממשי שאינו נשרף ואורה היה לבן ומבהיק כשמש.

מרק שעועית אדומה הונגרי

-מתוך אתר המתכונים-

מצרכים:

- לעווית אדומה - אינץ' של 500 גרם
- לעווית אדומה קטנה.
- לחם - 7 ליונים
- אבקת מרק צוף 2 כפות
- פאפא לחור - 1/2 כפות
- ספריק מרק 2 כפות
- סוכר דמרנד קאסי - 1 וחצי כפות לטוחות
- ציץ קימל - רביץ כפות
- לחן צית - 3 כפות
- בצל אדום - 1/2 בצל בינוני
- פאפא אדום - 1 בינוני
- לחל פטריוצ'וב קטן
- נקניק קרנוס - 3 יחידות
- צ'בניות מרוסקות - קופסה אחת כנפח 300 גרם
- מיץ - 8 כוסות כנפח 250 מ"ל
- ריסק צ'בניות - כף גדולה

אופן הכנה:

אוקחים סיר גדול, לוחים בתוכו לחן צית ומטגנים את הסוכר עד שהוא הופך לקרמל. אז טוק בסיר יל ארוסוסים חצי בצל אדום קצוץ דק, ליני לוח לטוחות, לחל פטריוצ'וב חתוך לקוביות קטנות, צ'בני אדומה חתכה לקוביות ואת הקרנוסים חתכים לציצ'וליס. מוסיפים לחך הסיר את הריסק, הפאפא פלחור ורפספריק. מקסיצים את הכל לחך הסיר ורפד- רגד מוסיפים את פלעווצית האדומה. מורביבים את הכל ולאחר מכן לופכים את הצ'בניות המרוסקות, לאחר מכן לופכים את הפחיס לחך הסיר, מוסיפים את אבקת מרק הצוף ונקימל. מביאים את כל הסיסור ארתיחה, מנייטים קלות את הפאל ומבלטים 45 דקות לחך כדי להסיר מכוסה חלקית. לאחר 45 דקות מסייגים את המכסה וממליכים בהלול אצור רביץ. ליפיה בתבאון!

מלכי שובה ר' שלמה לניאדו

וְסַכַּת דָּוִד עֲבָדָה
קוֹמְמָה

חֲזָקִי קֶץ פְּדוּתָהּ גִּלְהָ
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
וְלֹאֵוִיבִיָּהּ מִהֵר כְּלָה
בְּחִימָה

זְכוֹר אֶהְבֵּת קִדְמוֹנִים
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
אֶל הַנּוֹתֵן לְאֵין אוֹנִים
רַב עֲצָמָה

קָרַב לָנוּ שְׁנַת גּוֹאֵל
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
חוֹשֶׁה מִבְּשֵׁר יִשְׂרָאֵל
הַתְּמַהֲמָה

אֲנִי שְׁלֹמֹה דִּי לְאַנְיָאָדוּ
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
וְסַמָּה עָלַי אֶת יָדוֹ
בְּחֻכְמָה

מְלָכֵי שׁוֹבָה אֶת שְׁבוּתֵי
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
וּבְנֵה מִהֵר נַחֲלָתִי
עִיר חוֹמָה

שׁוּר יְ-הֵ עֲמָה אָפֶס נַחֲשָׁב
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב
בְּלִימָה

לְמַעַנְךָ חֵישׁ לְפִדּוֹת
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
לֹא יוֹסִיף עוֹד לְעַגּוֹתוֹ
בְּוֹ אָמָה

מִהֵר אָבוֹא נָא בְּעוֹלוֹת
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן
בֵּיתְךָ בְּשִׁיר הַמַּעֲלוֹת
בְּנַעֲיָמָה

הָרַם קְרוֹן מְשִׁיחָה
אֶל נְאֻדָּר מְרוֹם דָּר נְאֻמָּן

להאזנה לפיוט
בנעימה סרקו
את הקוד:

הפינה לצעירים

תפזרת ע"ו בשבע

ח	מ	נ	ע	ר	כ	ג	ר
י	ק	י	ט	כ	ב	ג	י
ט	מ	נ	ת	מ	ר	נ	מ
ה	כ	ג	ד	ג	מ	ה	ו
ש	ע	ו	ר	ה	פ	ג	נ
צ	מ	נ	ה	ב	כ	נ	א
ת	צ	נ	ז	י	ת	א	ע
ת	א	נ	ה	צ	מ	נ	נ

חיטה/ שעורה/ גפן/ תאנה/ רימון
זית/ תמר

ט"ו בשבט החג של ארץ ישראל

לאחר שבטנו לארץ ישראל אחרי ארבעים שנת
גלות חזר ט"ו בשבט וקיבל פנים חדשות.
בחג לארץ, בגולה, היו מנהגי מתבואים
לציון את ט"ו בשבט. היו שהביאו בקישי רב
פירות מארץ ישראל על מנת לציון את היום
באכילת פירות.

מידע מצניין לחשוב עליו - היום בהשתת
המבון רוב הפירות הבעלים שנמכרים
לקראת ט"ו בשבט הם פירות מחול לארץ
ובגולה היו מתקבצים (וארוחים להביא פרי
מארץ ישראל.

ביום זה אנחנו זוכים להתקבר לאדמה
ולפירות הארץ. כך נוסד מנהג הנציצות
בט"ו בשבט. כדי להתאבר ממש לאדמה.
לגעת בה ולשתיו.

השתילה באדמה מחברת אותנו בקשר מיוחד
לארץ ישראל. אנחנו לא רק גרים בה אלא
נושמים עצים שיישאר באן דורות רבים.
בט"ו בשבט יש גם מנהג להתפלל על אריות
מהדר לסוכת של השנה הבאה וכן אמירת
תפלות מיוחדות ליום זה.

טו בשבט שמח!

הפינה הזו היא בשבילכם,
ואני רוצים שתכתבו לנו על
מה מעניין אתכם שנכתוב כאן
בעלונים הבאים. אתם יותר
ממוזמנים לכתוב לנו למייל:
edotyeladim@gmail.com

